

Ponència

La necessaria catarsis del valencianisme

Manuel Gimeno Juan

Alfagar. 24 de novembre de 2018

Quan me preguntaren si podia presentar una comunicació al Congrés Valencianisme 2018, tenia com a qüestió prioritària acabar un llibre que portava entre mans (València: llengua i pàtria). Per això, per a mi no era el millor moment per a posar-me a redactar un text d'estes característiques. De totes les maneres vaig acceptar l'invitació, encara que no sabia sobre quina temàtica anava a escriure. Pensi que per què no analisar la situació actual del món valencianista, i veure si allò que acabara redactant podia moure a la reflexió. Encara que només conseguira això, ja valdria la pena. No pretenc donar lliçons a ningú, no ho he pretès mai, només vullc exposar lliurement el meu punt de vista sobre algunes qüestions que considere de vital importància. Dit açò, entrare en matèria.

Seguisc opinant, com he fet des de fa molts anys, que per a arribar a bon port el valencianisme hauria de canviar moltes coses, però soc conscient, per experiència, de que el canvi no serà fàcil.

Són moltes les voltes que en els últims quaranta anys el moviment conegut com a valencianista s'ha reunit per tal de trobar solucions als problemes que nos afecten a tots els valencians. Hauriem de començar per aclarir un tema fonamental i dir que una de les qüestions més importants, des del meu punt de vista, és la falta de coherència i d'idees clares d'eix valencianisme. Si no fem un anàlisi de la realitat i apliquem una bona dosi d'autocrítica difícilment eixirem de l'actual situació.

Alguns diuen que en el món valencianista no s'havia de fer política, que s'havia de lluitar per la cultura i per l'identitat. Açò, en principi, està molt bé, però en realitat aquells que solien dir-ho eren, precisament, els que, a l'hora de la veritat, més política feyen. Més d'un haguérem de deixar-nos en casa, en massa ocasions, el nostre bagatge ideològic —i ho ferem sense problemes— per tal de no trencar eixa hipotètica unió del moviment. Els nacionalistes, aquells que, teòricament, han de ser els més conscienciats dins del món valencianista, no hem seguit mai ben vistos per determinats sectors d'ell. Hem hagut de lluitar contra aquells que, des de fora, neguen l'identitat valenciana i contra els que, des de dins, han fet tot lo possible per a que este moviment no acabara consolidant-se i convertint-se en una realitat construïda sobre els fonaments d'un valencianisme fortament conscienciat i reivindicatiu. S'ha posat fre, en massa ocasions, a totes aquelles iniciatives que haguéren fet possible que es presentara en la societat com un col·lectiu coherent i necessari.

Dit açò, anem a veure, en principi, quins són els principals elements externs que fan que els valencians continuem sent moneda de canvi i no se nos respecte en absolut des dels successius governs de l'Estat Espanyol, siguen del signe polític que siguen.

Ya hem parlat moltes voltes de que el procés d'aculturació, patit des de fa tants anys en València, nos ha dut a que molts conciutadans hagen oblidat la seua cultura, la seua llengua, la seua identitat... i viuen tota la seua vida immersos en una cultura i una llengua que vingueren de Castella. La seua pèrdua de consciència de valencianitat és absoluta. Un exemple paradigmàtic el tenim en la burgesia, que haguera pogut ser el motor econòmic que fera possible la recuperació del sentiment i l'orgull de sentir-nos valencians i, en realitat, ha estat sempre molt llunt de jugar eixe paper. Històricament ha viuat —i seguix vivint— d'esquena al seu poble. Però no serà només la burgesia, perquè hi ha un percentatge important de valencians que imitant a les classes altes abandonen la

llengua autoctona per a viure exclusivament en castella, no transmetent, per tant, el valencià als seus fills. Este fenomen el trobem sobre tot en la ciutat d'Alacant i, en un menor grau, en la ciutat de Valencia.

Per si aço no fora prou inconvenient per a conseguir els objectius als quals he fet mencio abans, tenim a molts valencians que presenten un complex d'inferioritat que els du a abraçar una suposta nacionalitat —els Països Catalans— en la que nos inclouen, negant-nos, de pas, la nostra.

Estos son els valencians que, incomprendiblement, abracen les tesis que el moviment pancatalaniste barceloni començà a introduir en Valencia a principis del segle XX. No hem d'oblidar que ya en aquells temps, personages com Jacint Labaila, Miquel Duran i Tortajada, Eduard Martínez Ferrando, Jacint Maria Mustieles, Carles Salvador i uns quants mes, jugaren un paper fonamental en l'introduccio de les tesis pancatalanes, que ells feren seues i ajudaren a escampar per les nostres terres. La cosa ve de llunt. Be, puix hui estem molt pijor que en aquells temps, perque el valencià, absolutament catalanizat, que s'introdui en les escoles a principis dels huitanta ha fet ya un camí de mes de trenta anys. Els mijos de comunicacio han estat majoritariament en mans d'aquells que ajuden a consolidar les tesis pancatalanes en Valencia. I en el panorama politic, entre aquells partits que tenen representacio parlamentaria no en trobem ni u que defenga i reivindique l'identitat del nostre poble.

Per tot aço, es evident que tant el pancastellanisme despersonalisador i nefast per a la pervivencia de l'identitat valenciana, com el pancatalanisme que tambe, des dels seus postulats igualment reaccionaris, anula i soterra eixa identitat, son dos forces absolutament nocives que fan molt complicat el camí cap a la recuperacio de la consciencia nacional propia. Es prou trist, pero es evident que els valencians que formen part d'eixes dos corrents patixen la mateixa malaltia: l'autoodi.

Respecte a la situacio interna del valencianisme, convindria analisar quines han segut les causes que han fet possible que este moviment no haja acabat consolidant-se i siga lo mes paregut als regnes de taifa.

En primer lloc, no ha segut mai homogeneu. S'han reunit sensibilitats molt diverses, punts de vista i plantejaments ideologics diferents, pero aço haguera pogut salvar-se si la defensa de l'identitat valenciana s'haguera abordat de la mateixa manera per les diverses corrents. Pero tampoc ha segut aixina. I el greu problema identitari que venim sofrint els valencians reclamava —i reclama— actuacions conjuntes i coherents. Perque si repassem l'història vorem cóm quan alguna nacio imperialista ha volgut sometre'n a una atra, lo primer que ha fet ha segut tractar de borrar qualsevol vestigi de la cultura i, sobre tot, de la llengua parlada en la nacio ocupada. Esta realitat s'ha tornat a repetir en Valencia. Per això, no en cap una atra que defendre la llengua valenciana a tota ultrança, pero defendre-la des de la coherencia. I això vol dir que hem de parlar-la, hem d'escriure-la, fer-la vehicul de comunicacio normal en qualsevol ambit de les relacions humanes. Hem de dignificar-la. En poques paraules, haurem de creure-nos-la de veres. No podem dir que defenem una llengua i no fer el mes chicotet esforç per a poder arribar a escriure-la. No podem dir que la defenem, i no usar-la només que en contades ocasions, no transmetent-la a les noves generacions. De fer-ho aixina no tindrem cap credibilitat front als demes, i els enemics de la nacionalitat valenciana trobaran en eixes actituts, en eixes defeccions, el millor

dels arguments per a desprestigiar, com ja ha ocorregut, a tot un moviment que fa molts anys que lluita per la renaixença i llibertat del seu poble.

El valencianisme hauria d'haver segut, des del primer moment, un moviment que reivindicara el fet identitari valencià en tota la seua integritat, que lluitara no només per la recuperació de la llengua vernacula, sino també pel nostre patrimoni històric, el patrimoni cultural —en el sentit més ample de la paraula—, i el patrimoni natural, però la realitat ha segut molt diferent. Tot l'èmfasis s'ha posat en l'idioma, de manera casi exclusiva, i massa voltes no s'ha fet en la coherència necessària. Però, a banda d'aço, hi ha un altre factor que sol passar-se per alt i té una importància vital, com és el cas d'aquells que arribaren al món del valencianisme en un objectiu molt clar, situant-se estratègicament per a, des de dins, frenar el seu avanç. En alguns casos —ben coneguts—, els també supòsats valencianistes només perseguien traure el màxim profit personal (auge d'Unió Valenciana i, més tard, valencianistes en l'AVLI).

Tampoc hauríem d'oblidar a les entitats històriques que, en algun temps, pareixia que podien jugar un paper important a l'hora de les reivindicacions identitàries. Estes, en moments de màxima dificultat, haurien d'haver segut el referent al voltant del qual articular estratègies i planificar l'expansió del valencianisme cultural. Vos dire que aço tampoc s'ha complert.

Lo Rat Penat, que com a institució que naix en 1878, de la mà de Constantí Llobart, ha passat a lo llarg de la seua història per situacions molt diverses i complicades a les quals no és necessari fer referència ara. Però sí que hi ha un fet evident i és que des de 1976 no ha estat mai en mans de catalanistes, com passà en èpoques anteriors. A pesar d'aço no ha estat a l'altura de les circumstàncies. Sobre tot en els últims vint anys en els quals l'entitat ha segut neutralitzada per l'acció política d'un determinat partit que tots coneixem.

La Real Academia de Cultura Valenciana, una altra institució que naix en 1915, en el nom de Centre de Cultura Valenciana, passà també per moments en els quals la seua influència en el món de la cultura valenciana fou evident. El mateix any de la seua fundació ix a la llum la Gramàtica Elemental de la Llengua Valenciana, de Lluís Fullana, gramàtica que fou publicada "a despeses del Centre de Cultura Valenciana". També cal recordar que en 1977 fou reactivada la Secció de Llengua i Literatura (més tard, Secció de Llengua i Literatura Valencianes) d'eixa entitat a instàncies de Xavier Casp i Miquel Adlert. La secció acabà creant el corpus normatiu per a la llengua valenciana (normes ortogràfiques, documentació formal, diccionari valencià-castellà / castellà-valencià...). Alguns dels seus membres (Antoni Fontelles, Laura García i Joaquim Lanuza) publicaren també la Gramàtica de la Llengua Valenciana. Per tant d'allí han eixit, en el seu moment, interessants, si no decisius estudis que han contribuït a reforçar l'identitat pròpia. Ara bé, els atacs a la personalitat valenciana demanaven —i demanen— actuacions singulars i ahí la RACV (decans, Junta de Govern, acadèmics de número, etc.) no ha estat tampoc, en la meua opinió, a l'altura de les circumstàncies.

En els aproximadament vintihuit anys que vaig formar part de la secció abans mencionada, ja vaig denunciar aço en moltes ocasions, per tant vullc deixar clar que només me mou la crítica constructiva, com en temps passats. Vullc deixar clar també que la meua eixida de la RACV fou voluntària, per mantindre la coherència i per coincidir en els plantejaments dels membres expulsats

(Fontelles i Lanuza). Dit açò, voldria incidir en el paper que al meu entendre hauria d'haver jugat l'entitat davant d'un problema identitari tan greu com era el que se nos plantejava als valencians a partir de 1976. Sempre vaig pensar que l'Acadèmia de Cultura Valenciana (com es rebatejà en 1978) hauria d'haver seguit un ent de referència dins del món cultural. Però tornant ad aquella època també s'ha de dir que la maquinària pancatalanista ya li havia penjat l'etiqueta de manera que els seus membres (acadèmics) eren presentats com a gent castellanisada i, per tant, poc o res anaven a fer per la recuperació i defensa del valencià. Això ho feya el pancatalanisme en totes les associacions o persones dissidents (ells diuen 'secessionistes'). Una pràctica que recordava les tàctiques de propaganda goebbelianes. Evidentment, de la Secció de Llengua no solien parlar massa perquè sabien de sobra que els components d'esta, pràcticament tots, eren valencioparlants i de poble, i açò ya no els encaixava tan bé en els seus perversos plantejaments. En este cas recorrien a l'invisibilitat dels dissidents incòmodos.

Ara bé, tant l'Acadèmia, com Lo Rat Penat, havien d'haver intentat arribar, per damunt de tot, a l'últim raonament de les terres valencianes, donant-se a coneixer i projectant una imatge de coherència i valencianisme. Açò ho vaig proposar en l'Acadèmia, prou a sovint, mentre vaig formar part de la Secció de Llengua. Però la realitat és que només es feyen que els cursos d'estiu en Gandia i poc més. Lo Rat Penat aconseguí entrar en l'àmbit universitari, com a cosa excepcional, organitzant durant tres anys (1995-1998) uns cursos de llengua i cultura valencianes en l'Universitat Politècnica de València, classes que vaig donar jo mateix. Poca cosa més en quant a projecció externa. Els acadèmics de la RACV, llevat d'honorables excepcions, no s'ho han cregut mai. No han donat exemple de lluita decidida per l'identitat pròpia. Esta és la trista realitat.

La situació de les entitats valencianistes la va definir perfectament Manuel Soler, gran patriota valencià a qui no hauríem d'oblidar mai, el qual demostrà vore-ho prou clar quan analisà el paper dels regionalismes:

"L'objectiu hui de qualsevol regionalisme sera el de diluir la nostra capacitat reivindicativa, evitant aixina que el Poble Valencià tinga la seua identitat pròpia representada en el marc polític [...] Este nou regionalisme valencià representa hui l'expressió de la mediocritat valenciana, la qual ha corromput la majoria de les històriques entitats i associacions valencianes que haurien de ser el nostre referent, i no són més que reductes pintorescs a on fabricar aleluyes, anecdòtics i altres actes de servilisme polític encaminats a disfressar la nostra pactada desaparició." [Soler: 2014, 54]

Vejam també quina és l'opinió, sobre lo succeït en els últims quinze anys, d'un membre de la RACV, el qual arribà a ser secretari perpetu de la mateixa:

"per a mi l'institució històrica de la RACV està al marge [d'un acort 'valencianista'], que l'he defes fins que els seus dirigents l'entregaren a interessos polítics del PP i del pancatalanisme. Continue comprovant que part del denominat 'moviment valencianista' (encara que el nom de 'valencianista' des de fa temps està molt contaminat, pareix que ara 'tots' siguen 'valencianistes'), encara està ancorat en posicions manifestament estèrils, perquè crec absolutament estèril continuar insistint en 'rescatar' a la RACV, puix es necessari recordar que es tracta d'una fundació PÚBLICA, per tant, baix el control exclusivament polític. L'única alternativa haguera seguit que

aquells que la gestionaren o foren decans en el seu moment, hagueren plantat cara al PP i no s'hagueren venut (com va fer Xavier Casp), o aquells que disponien de grans recursos econòmics (com Juan Lladró o Simo [sic] Santonja) hagueren plantat cara i en valentia posant el seus diners per a no dependre del chantatge polític. Ya des d'aquella concessió i sumissió unilateral als dictats provinents del PP –feta en nocturnitat i 'alevosía'–, que significà el canvi normatiu, en especial en l'accentuació, un evident i descarat acostament a la normativa pancatalanista de la AVLI –com reconeix el mateix Martínez Roda en l'entrevista–, alguns advertirem que la millor solució era fer públic, per part de les entitats civiques i culturals valencianistes, un manifest en el qual anunciarem que nos desvinculavem de la RACV, mentre els seus dirigents serviren uns altres interessos que no foren els estrictes de la defensa i promoció de la Cultura i l'Identitat genuïna valenciana. I oferirem l'alternativa de tindre com a referent a l'Institut d'Estudis Valencians (INEV). Tots aquells que ho plantejarem i que nos mantinguerem lleials a les Normes d'El Puig i denunciarem la desvergonya dels dirigents de la RACV, forem menyspreats, insultats i difamats per molts dels que han estat tots estos anys mal-dirigint la RACV i entitats acòlites. Ara es el moment de reparar aquell erro historic.” [Aparicio: 2016]

En principi es podria estar d'acord o no en el contingut de l'article, però tots aquells que hem seguit l'actualitat del món valencianista sabem de sobra que allò que conta l'autor són fets que han succeït i són perfectament constatables. Per tant, és evident que les coses no s'han fet massa bé i que la RACV haguera pogut reivindicar-se de manera molt diferent. Però la realitat és la que és. Ni el pancatalanista més convençut haguera imaginat mai que el teòric enemic podia actuar d'eixa manera, posant-los les coses tan fàcils. Comentari a banda seria l'actuació de Martínez Roda, deca de la RACV, intentant acostar l'institució ad aquells que neguen de raïl l'identitat valenciana. Crec que són fets prou greus com per a no passar-los per alt.

Lo Rat Penat ha dut tots estos anys un camí paral·lel al de la RACV. Ha arribat inclús a compartir dirigents. Ha seguit una entitat neutralitzada i al servei del mateix partit polític. No entrare en més detalls perquè tots sabem de sobra allò que ha ocorregut en els últims anys en la centenària entitat valenciana.

En estes circumstàncies seria molt positiu que es produïra eixa catarsis que dona nom a la comunicació, però només canviant de dalt a baix la situació d'eixes dos entitats i prenent consciència de veres de la realitat podríem confiar en vore un futur un poc més esperançador. Però he de ser sincer i dient la veritat pense que això està molt llunt de produir-se. Per això, mentre la situació no canvie, no en queda una altra que fer lo possible, una volta més, per a que el poble valencià desperte. Eixe poble valencià que tots coneixem. Un poble al que li costa molt posar-se en marxa però que hauria de saber que no és només la qüestió cultural lo que nos juguem, perquè si no prenim consciència i busquem l'unió entre els valencians seguirem també, com he dit al principi, sent la moneda de canvi polític per a l'Estat Espanyol i el nostre futur com a poble es vorà greument amenaçat.

Però per a arribar ad eixe poble i que pugui obrir els ulls a una realitat de la qual pareix no ser conscient, primer s'ha d'articular un valencianisme en les idees clares, coherent. Un moviment en el qual la prioritat siga València, per damunt de tot. Sense personalismes i format per valencians que tinguen present eixa

prioritat. Ademés, s'haurà de tindre clar, d'una volta per totes, que no es pot fugir del pancatalanisme per a caure en el panespanyolisme. Coincidix plenament en la visió que d'esta qüestió tenia Soler:

“estos greus erros [en els plantejaments del pancatalanisme] només han beneficiat al nacionalisme espanyol que ha deixat fer, i inclús els ha estimulat, a pesar de la seua cinica oposició pública, puix veu, per un costat que desapareix l'incomoda identitat nacional valenciana, i per un altre com se li fa front al nacionalisme català des d'una societat, la valenciana, que rebutja la seua absorció i que per a evitar-ho acabarà diluint-se en l'uniforme espanyolitat. Ademés ha sabut infiltrar els seus peons dins del moviment valencianista, que falt d'un cos ideològic i necessitat d'un moviment polític que el representara, els ha cedit el lideratge i el control, [...] Tingam puix clar que l'anticatalanisme i els boicots públics, són ferramentes induïdes pel nacionalisme espanyol, a fi de que nosaltres els fem el treball «brut», evitant ells el seu desgast i al mateix temps desprestigiant la nostra causa.” [Soler: 2014, 67]

L'autor de la cita ve a dir que hi ha valencianistes que només veuen el perill del pancatalanisme i no perceben l'atre. Torne a repetir-ho: els dos posen clarament en perill el nostre futur. També deixa clar que el valencianisme hauria d'actuar sempre per acció i no per reacció, per això alerta sobre l'anticatalanisme, en el que no s'hauria de caure. Si la gent es parara un poc i reflexionara, voria com s'ha actuat sempre des del govern central, liderat pel partit que es vullga, des del principi de l'època supostament democràtica. Des d'eixos governs, sense excepció, s'ha concedit al pancatalanisme tot allò que ha demanat per a dur a terme els seus incalificables objectius en València i les Balears. Per a poder governar en una certa estabilitat, en les negociacions entre l'eixecutiu central i la minoria catalana València ha segut sempre moneda de canvi. Si estiguérem en una societat verdaderament democràtica açò seria impensable. La realitat sociològica valenciana, en concret el conflicte identitari, és silenciada des dels mitjans de comunicació de Madrid. Des d'allí s'ha permès també la perversió de l'història i la llengua valencianes, i lo que és pitjor, que esta perversió haja passat als llibres de text oficials. Per a despersonalitzar-nos més, si això és possible, segueixen usant el nom de “Levante” per a referir-se al territori valencià. I quan es referixen a un valencià, si no és de la província de València, solen dir-li “alicantí” o “castellonès”, segons d'a on siga, evitant el gentilici “valencià” sempre que poden. Tot açò i més és lo que nos ve des del centre, per este motiu yo els diria a tots aquells que es consideren valencianistes i encara s'emocionen “ofrenant noves glòries a Espanya”, que vegem com nos tracten i que reconsideren ajornar eixa ofrena, per a fer-la, en tot cas, el dia en que vixcam en un estat verdaderament democràtic i en el que els valencians no sigam discriminats de la manera en que ho som des de fa tants anys.

No vullc acabar sense referir-me, breument, al sector polític, perquè considere que és de vital importància tindre partits valencianistes en les institucions. En este cas, he de dir que no entenc res de lo que està passant en els últims anys i vaig a ser molt clar. No entenc res, perquè estant en la situació crítica en la que estem, és difícil d'entendre com els actuals partits teòricament valencianistes no són capaços d'arribar encara que siga a acords de mínims per tal de presentar-se a les eleccions en una coalició quan més gran millor. Si açò no és factible,

com a mínim aquella que reunisca a les forces més properes ideològicament. Yo he vist com en els últims anys Esquerra Nacionalista Valenciana, formació a la qual m'he sentit molt proper des del seu naixement, s'ha presentat en coalicions de lo més exòtiques, inclús en algun que altre partit —Esquerra Republicana del País Valencià, en la coalició “Ara, País Valencià”— dels que neguen la nacionalitat valenciana. No ho puc entendre. Poble Democràtic, partit que quan es va presentar em va donar una bona impressió, ara el veig totalment desaparegut en combat. Acció Nacionalista Valenciana, només mantenint-se, encara que me consta que han intentat arribar a acords. Be, puix estos tres partits no crec que tinguen tantes diferències ideològiques com per a no poder anar en coalició. Ya no se si hi hauria més inconvenients per a arribar a acords en Som Valencians, Unió, Avant, Renovació Política, etc., però en tot cas lo desitjable seria crear un front electoral lo més gran possible. Tot lo que no siga açò ya hem vist a quins resultats nos ha dut. Si el valencianisme polític no es capaç de traure conclusions clares de tot lo que ha succeït en els comicis dels últims quaranta anys i es incapaç de rectificar, tot lo que yo puga afegir al respecte està de sobra.

Arribats aci, i per a acabar, tornare a les paraules de Soler quan diu que el *“nacionalisme espanyol [...] ha sabut infiltrar els seus peons dins del moviment valencianista”*. A lo millor est es u dels motius que explicaria com en eixes entitats culturals a les que he fet menció abans, davant d'una situació veritablement greu com la que venim sofrint els valencians des de fa tants anys, no es veja la menor intenció d'agafar de veres la bandera de les reivindicacions valencianistes.

Manuel Gimeno Juan

agost'2018

BIBLIOGRAFIA CITADA

- Aparicio, José (2016), “Reflexions i proposicions per a un nou valencianisme”, Onda 3. Magazine de notícies de la CV, 16-02-2016. Disponible en : <http://www.onda3.com/18426-2/> [consultat:10/01/2017].
- Soler, Manuel (2014), ¡Desperta, Valencia! Claus per a entendre i regenerar la societat valenciana, Mosseguello, Villarreal.